

Džonatan Straud

LEGENDA O BARTIMEJU

Solomonov prsten

Prevela
Jovana Kuzmanović

ODISEJA

Beograd, 2012.

Napomene o magiji

ČAROBNJACI

Od samih prapočetaka istorije, u gradovima od blata i cigle širom Mesopotamije, pre više od pet hiljada godina, vladari velikih nacija uvek su koristili *čarobnjake* da bi se održali na vlasti. Egipatski faraoni, kao i kraljevi Sumera, Asirije i Vavilona, oslanjali su se na magiju da bi zaštitili svoje gradove, ojačali vojsku i uništili neprijatelje. Iako tu činjenicu kriju iza dobro osmišljene propagande, moderne vlade nastavljaju istu praksu.

Čarobnjaci nemaju nikakve magične sposobnosti već moć crpu kontrolom *demon*a. Provode mnoge godine u učenju i samoci, usavršavajući tehnike koje će im omogućiti da prizovu ta zastrašujuća stvorenja i prežive taj čin. Vremenom, uspešni čarobnjaci postaju sve pametniji i fizički snažniji. Zbog opasnosti koje nosi taj zanat, obično su i bezobzirni, tajnoviti i sebični.

Prilikom većine *prizivanja*, čarobnjak stoji unutar pažljivo iscrtanog zaštitnog kruga. U krugu je nacrtan *pentagram*, petokraka zvezda. Izgovaraju se složene bajalice i demon se dovlaci iz udaljenih dimenzija. Čarobnjak, zatim, recituje posebne reči povezivanja. Ako se to uradi kako treba, demon postaje rob čarobnjaka. Ako se napravi neka greška, zaštitna moć kruga se raskida i nesrećni čarobnjak ostaje prepušten demonu na milost i nemilost.

Kad se rob veže, dok ne završi zadatak mora da sluša naredbe svog gospodara. Nakon nekog vremena dolazi i taj trenutak (to može da potraje satima, danima ili godinama) i presrećni demon se zvanično *otpušta*. Démoni obično mrze ropstvo, bez obzira na to koliko traje, i traže svaku priliku da naude gospodaru. Zbog toga ih većina razumnih čarobnjaka zadržava što kraće, da se ne bi desilo da im sreća slučajno okrene leđa.

DEMONI

Svi demoni su sačinjeni od tečne, stalno promenljive supstance koja se naziva *bit*. U svojoj dimenziji, koju ljudi nazivaju Drugi svet, demoni nemaju čvrst oblik, ali na Zemlji moraju da uzmu masku nekog bića ili predmeta. Međutim, demoni višeg reda mogu da menjaju oblik kad god požele, i to im pruža malo oduška od bola koji Zemljina okrutna čvrstina nanosi njihovoj biti.

Postoji pet osnovnih kategorija demona.

1. Đavolci. Najniži tip. Đavolci su bezobrazni i drski, a njihove magične moći veoma skromne. Većina njih uopšte ne može da menja oblik. Međutim, njima se lako naređuje i ne predstavljaju veću opasnost za čarobnjake. Zato ih često prizivaju i koriste za jednostavnije zadatke, kao što su ribanje podova, iznošenje đubreta, prenošenje poruka i stražarenje.

2. Folioti. Nešto moćniji od đavolaka, ali ne toliko opasni kao điniji, folioti su veoma popularni među čarobnjacima zbog svoje tajnovitosti i pameti. Pošto su izuzetno vešti u menjanju oblika, savršeni su špijuni.

3. Điniji. Najbrojnija klasa demona koju je veoma teško ukratko opisati. Nemoguće je pronaći i dvoje sličnih. Oni nemaju sirovu snagu demona višeg reda, ali su često mnogo mudriji i hrabriji. Veoma su dobri u menjanju oblika i na raspolaganju im je širok arsenal čarolija. Điniji su omiljeni robovi većine iole sposobnih čarobnjaka.

4. Ifriti. Jaki kao bikovi, ponosni i arogantni kao kraljevi, ifriti su nabusiti i razdražljivi. Mnogo su manje suptilni od drugih demona i njihova moć u velikoj meri prevazilazi njihovu inteligenciju. Mnogi vladari su ih koristili kao predvodnike u bitkama ili čuvare svog zlata.

5. Maridi. Najopasniji i najređi od pet tipova demona. U potpunosti ubeđeni u svoju magičnu snagu, maridi se ponekad pojavljuju u diskretnim ili nežnim kostimima, a zatim iznenada prelaze u velike i odvratne oblike. Samo se najveći čarobnjaci usuđuju da ih prizovu.

Svi čarobnjaci se plaše zarobljenih demona i osiguravaju njihovu poslušnost maštovitim kaznama. Zbog toga većina demona ne pokušava da promeni neizbežno. Oni služe svoje gospodare najefikasnije što mogu i – uprkos prirodnim instinktima – uvek su otvoreno ponizni i ljubazni iz straha od posledica.

Takva je većina demona. Uvek postoje izuzeci.

Prvi deo

1

Sunce je zalazilo iznad maslinjaka. Nebo je porumenelo kao breskva, nalik stidljivoj devojci koja je upravo dobila prvi poljubac. Kroz otvorene prozore dopirao je blagi povetarac i unosio mirise večeri. Mrsio je kosu mlade žene koja je sama i zamišljena stajala na mermernom podu, i uvijao haljinu oko njenih vitkih, tamnih udova.

Podigla je ruku. Tanki prsti su se poigrali uvojkom kose koji joj je padao na vrat. „Zašto si tako stidljiv, gospodaru?” – šapnula je. „Pridi da mogu bolje da te vidim.”

U drugom pentagramu, starac je spustio ruku u kojoj je držao smotuljak voska i zagledao se u mene jednim jedinim okom. „Pobogu, Bartimeju! Ne misliš valjda da ćeš uspeti tako da me prevariš?”

Nevino sam zatreptao. „Mogu ja i da zaigram, samo ako mi priđeš *malo* bliže. Hajde, opusti se i uživaj. Odigraću ti ples sa sedam velova.”

Čarobnjak se iznervirao. „Neka, hvala. A možeš i da prestaneš s tim.”

„S čim?”

„Tim... tim *kikotanjem*. Svako malo počneš... *Eto!* Ponovo si to uradio!”

„Ma daj, mangupe jedan, opusti se malo. Šta te to kod mene odbija?”

Moj gospodar je tiho opsovao. „Možda kandže na tvom levom stopalu. A možda i krljušt na repu. Takođe i činjenica da čak i novorođenče zna da ne sme da izađe iz zaštitnog kruga kad mu to zatraži zli, dvolični demon poput tebe. A sad umukni, prokleta biće vazduha, i prestani s tim jadnim izazovima, inače ću te izudarati i pustiti na tebe kugu kakva nije viđena čak ni u velikom Egiptu!” Matori momak je bio prilično uzbuđen, ostao je bez daha, a bela kosa vijorila mu je oko glave. Izvukao je pisaljku iza uva i namršteno zapisao nešto na voštanoj hartiji. „Ovo je crni znak za tebe, Bartimeju”, rekao je. „Još jedan. Ako popunim ovaj red, zauvek ću te skinuti s liste robova koji imaju poseban tretman. Razumeš li me? Neće više biti pečenih đavolaka ni slobodnih dana. Za tebe više ništa. Nego, imamo novi zadatak.”

Devojka u pentagramu je prekrstila ruke. Nabrala je majušni nosić. „Upravo sam završio jedan posao.”

„E pa, sad ćeš dobiti još jedan.”

„Uradiću ga kad se malo odmorim.”

„Uradićeš ga ove noći.”

„Zašto baš ja? Pošalji Tufeka ili Rizima!”

Iz starčevog kažiprsta blesnuo je tračak crvene svetlosti, napravio krug oko sobe i zapalio moj pentagram tako da sam počeo ludački da se koprcam i skačem.

Pucketanje je zamuklo, a bol u mojim stopalima prestao. Uspeo sam da se smirim.

„Bio si u pravu, Bartimeju”, nasmejao se starac. „Stvarno dobro igraš. Nadam se da me posle ovoga nećeš više zago-varati. Ako nastaviš, upisaću ti još jednu rečku.”

„Ne, nemoj. Nema potrebe.” Laknulo mi je kad sam video kako vraća pisaljku za uvo. Veselo sam zapljeskao. „Znači, novi zadatak? O, radosti! Počastvovan sam što si me izabrao među tolikim drugim đinijima. Šta te je navelo da se odlučiš baš za

mene, o, veliki gospodaru? Lakoća s kojom sam ubio demona s libanskih planina? Žestina s kojom sam oterao pobunjenike iz Kane? Ili samo moja dobro poznata reputacija?”

Starac se počeošao po nosu. „Ništa od toga. Setio sam se kako si se ponašao prošle noći. Moj đavolak te je uhodio u obliku majmuna. Teturao si se kroz rastinje ispod Ovcijih vrata, pevao nepristojne pesme o kralju Solomonu i glasno veličao samog sebe.”

Devojka je potišteno slegnula ramenima. „Možda to nisam bio ja.”

„Reći ‘Bartimej je bolji od svih’ koje si neprestano ponavljao govore mi drugačije.”

„Pa dobro. Možda sam pronašao previše crva u večeri pa sam se iznervirao. Barem nisam napravio nikakvu štetu.”

„Nikakvu štetu? Stražari su te prijavili svom nadređenom koji je potom sve ispričao meni. Ja sam odmah preneo priču velikom čarobnjaku Hiramu, a stigla je i do ušiju samog kralja.” Lice mu je postalo usiljeno i sav se ukočio. „On nije zadovoljan.”

Huknuo sam. „Zar to nije mogao lično da mi kaže?”

Čarobnjak je iskolačio oko.¹ Izgledalo je kao jaje koje viri iz kokoške. „Kako se usuđuješ da pomisliš”, povikao je, „da bi veliki Solomon, kralj celog Izraela, gospodar svih zemalja od zaliva Akaba do širokog Eufrata, pristao na razgovor sa smrdljivim robom poput *tebe*? Kako ti je tako nešto uopšte

¹ Rizim mu je izbio drugo oko u jednoj od retkih prilika kad je naš gospodar napravio malu grešku u rečima prizivanja. Pored toga, jednom ili dvaput smo uspeli da mu oprljimo leđa, a na vratu je imao ožiljak, jer sam jednom ludom srećom uspeo da odbijem projektil koji je poslao na mene. Međutim, uprkos dugačkoj karijeri i kontrolisanju više od deset moćnih đinija, čarobnjak je ostao živahan i mudar. Prava matora koka.

palo na pamet? Za sve ove godine nikad nisam čuo takvu uvredu!”

„Ma, hajde. Pogledaj se samo. Sigurno jesi!”

„Dobijaš još dve recke, Bartimeju, zbog drskosti i bezobrazluka.” Izvadio je umotane spise i besno počeo nešto da zapisuje pisaćkom. „Dosta mi je tvojih gluposti. Dobro me slušaj. Solomon želi nova čudesa za svoju kolekciju. Naredio je čarobnjacima da pretraže ceo svet u potrazi za lepim i moćnim predmetima. U ovom trenutku u svim kulama na zidinama Jerusalima moji protivnici prizivaju demone ništa manje grozne od tebe i odašilju ih kao plamene komete da haraju po drevnim gradovima na severu, jugu, istoku i zapadu. Svi se nadaju da će oduševiti kralja blagom koje mu donesu. Ali, oni će se razočarati, Bartimeju, zar ne? Mi ćemo pronaći najčudesnije blago od svih. Da li me razumeš?”

Leptotica je izvila usne. Blesnuli su dugački i oštri zubi. „Opet hoćeš da pljačkam grobnice? Solomon bi trebalo takve koještarije da obavlja sâm. Ali, ne. Kao i obično, previše mu je teško da podigne ruku i upotrebi prsten. Ne mogu da verujem da je baš toliko lenj.”

Starac se nasmešio. Crna rupa na mestu na kojem je nekad bilo oko kao da je upijala svetlost. „Tvoje mišljenje je zanimljivo. Toliko da bi sada trebalo da odem i saopštim ga kralju. Ko zna? Možda će odlučiti da podigne ruku i upotrebi prsten na *tebi*.”

Neko vreme smo obojica ćutali, a senke u sobi kao da su postale приметно tamnije. Osetio sam trnce niz kičmu. „Nema potrebe”, zarezao sam. „Doneću mu dragocenosti. Gde želiš da idem?”

Gospodar je mahnuo rukom prema prozoru kroz koji su se videla vesela svetla u donjem delu Jerusalima. „Leti na istok, prema Vavilonu”, rekao je. „Oko dvesta kilometara jugoistočno od tog užasnog grada i pedeset kilometara južno od

trenutnog toka Eufrata leže grobnice i drevne iskopine okružene ostacima zida koji su vetrovi odavno porušili. Lokalni seljaci izbegavaju te ruševine, jer se plaše demona, a nomadi ne prilaze dalje od najdalje humke. Jedini stanovnici te oblasti su religiozni fanatici i drugi ludaci, ali to mesto nije uvek bilo tako pusto. Nekada davno je imalo i ime.”

„Eridu”, tiho sam rekao. „Znam.”²

„Stvorenje poput tebe, koje je videlo uspon i pad takvih gradova, sigurno ima neobične uspomene...” Starac se stresao. „Bolje je da ne mislim o tome. Međutim, odlično je ako si zapamtio tačnu lokaciju! Želim da pretražiš ruševine i pronađeš sve hramove. Ako drevni zapisi govore istinu, tamo postoje mnoge svete odaje u kojima se kriju ko zna kakvi dragoceni predmeti! Uz malo sreće, možda je nešto blaga ostalo nedirnutu.”

„U to nimalo ne sumnjam”, rekao sam, „kad se u obzir uzmu čuvari.”

„Ah, da. Sve je to dobro zaštićeno.” Starčev glas je dramatično zapištao. Zamahnuo je rukama. „Ko zna šta još vrebata tamo? Ko zna ko se krije u ruševinama? Ko zna kakvi odvratni oblici i kakve monstruoze... Prestani da radiš to s repom! Nije higijenski.”

² Eridu sa sedam hramova, snežnobeli grad, presijavao se u zelenom polju. Bio je to jedan od prvih ljudskih gradova. Nekada davno, njegovi su se zigurati uzdizali do visine orlovog leta, a miris začina s njegovih tržnica lebdeo je u vetru sve do Uruka i mora... A onda je reka promenila tok i okolna zemlja se osušila. Ljudi su postali mršavi i okrutni, njihovi hramovi pretvorili su se u prah, a oni i njihova istorija potpuno su zaboravljeni. Pamte ih još samo duhovi poput mene. I, prirodno – kad njihova pohlepa za zlatom nadvlada strah – poneki obrazovaniji čarobnjaci.

Prestao sam. „Dobro”, rekao sam. „Sve mi je jasno. Otići ću u Eridu i videti šta mogu da pronađem. Međutim, kad se vratim, želim da me odmah otpustiš. Bez rasprave, bez okolišanja. Već sam predugo na Zemlji i bit me boli kao rasklimatani zub.”

Gospodar se iscerio, isturio bradu i podigao sasušeni prst. „Sve zavisi od toga šta mi doneseš, Bartimeju. Ako me oduševiš, možda ću te i pustiti. Pazi samo da ne omaneš! Pripremi se sada, obavezaću te na ovaj zadatak.”

Negde na polovini njegove bajalice, kroz prozor je doproglasen zvuk roga, signal za zatvaranje Kidronske kapije. Odgovorili su mu stražari s Ovčijih vrata, Zatvorske kapije, Konjskih i Vodenih vrata, a zatim i oni s gradskih zidina. Na kraju je veliki rog na krovu palate oglasio da je Jerusalim bezbedan i zaključan do sledećeg jutra. Pre godinu ili dve nadao sam se da će takva ometanja navesti mog gospodara da pogreši u izgovoru reči i da ću uspeti da ga progutam ako budem dovoljno brz. Sad nisam ni pokušao da skočim. Bio je previše star i imao je veliko iskustvo. Moraću da smislim neki bolji način da ga se dočepam.

Čarobnjak je izgovorio i poslednje reči. Telo lepotice postalo je meko i prozirno. Još nekoliko trenutaka sam lebdeo u vazduhu kao kip od svilenkastog dima, a zatim je u pentagramu ispred čarobnjaka ostalo samo ništavilo.

2

Koliko god puta videli žive mrtvace kako hodaju, uvek zaboravite koliko užasno izgledaju dok pokušavaju da se kreću. Dobro, svakako deluju strašno kad prvi put probiju zid, i definitivno dobijaju dodatne poene zbog šoka koji izazivaju kad ljudi vide njihove prazne očne duplje, trule zube i ponekad (ako je čarolija oživljavanja zaista bila savršena) kad čuju vrištanje iz njihovih šupljih grla. Međutim, onda počnu nespreno da vas jure oko hrama, zanose karlicama, krckaju butnim kostima i pružaju koščate ruke u pokušaju da vas zastraše, što zapravo izgleda kao da nameravaju da sednu za klavir i počnu da sviraju neku komičnu melodiju. Ako počnu brže da se kreću, zubi im sve jače zveckaju, ogrlice poskakuju na grudima i upadaju u očne duplje, a onda se sapliću o odeću u kojoj su sahranjeni, padaju na zemlju i smetaju spretnim đinijima koji tuda slučajno prolaze. Pored toga, kosturi baš nikad ne umeju da smisle neke dobre pokliče koji bi uneli malo dramatike u celu tu scenu.

„Hajde, bre”, rekao sam viseći sa zida. „Mora da ima bar nekoga s kim bih mogao da popričam.” Slobodnom rukom sam ispalio plazmu na drugu stranu sobe. Otvorila se praznina, baš na putu jednog mrtvaca u jurišu. Zakoračio je i nestao, kao da je usisan u rupu. Skočio sam sa zida, odbacio se o zasvođenu tavanicu i elegantno sleteo na vrh statue boga Enkija s druge strane prostorije.

S moje leve strane, jedno mumificirano telo promeškalo je se u niši. Nosilo je robovsku odeću, a na sasušenom vratu mu je visio zardađali okov s lancem. Mumija je uz škripu skočila pravo prema meni. Bilo je dovoljno da povučem lanac i glava joj je otpala. Brzo sam je uhvatio u dlan i vešt看 zamahom je bacio pravo na njenog košćatog drugara. Neverovatno precizno mu je polomila kićmu.

Skoćio sam sa statue i stao u sredinu glavne dvorane hrama. Mrtvaci su jurili sa svih strana, odeća im se vijorila poput paućine, a oko zglobova su im zveckale bronzane alke. Te spodobе su nekad bile ljudska bića – robovi, slobodni građani, dvorani i niži sveštenici, ćlanovi svih slojeva društva u Eriduu. Sada su se svi oni tiskali oko mene razjapljenih vilica i podizali ispućale ųute nokte u ųelji da mi pokidaju bit.

Ja sam, inaće, uvek ljubazan, pa sam ih tako i doćekao. Jedna detonacija nalevo. Potres nadesno. Komadići tih drevnih ljudi veselo su se razleteli po blistavim reljefima koji su prikazivali nekadašnje sumerske kraljeve.

Time sam dobio mali predah. Osvrnuo sam se oko sebe.

Za dvadeset osam sekundi otkako sam ušao kroz rupu na plafonu, nisam imao vremena da u potpunosti osmotrim svoje okruųenje; međutim, kad sam video dekor i raspored predmeta, neke stvari su mi postale kristalno jasne. Kao prvo, bio je to hram boga vode Enkija (to sam zakljućio po statui, ali i po njegovom stalnom pojavljivanju na zidnim reljefima uz prateće ribe i zmijolike zmajeve) i bio je napušćen barem hiljadu petsto godina.³ Drugo, sve te duge vekove, od kada su

³ Moje izoštreno oko je zakljućilo da je stil kasni sumerski (oko 2500. godine pre nove ere) uz blagi dašak stare vavilonske dekandencije, međutim, iskreno, previše je delova tela letelo kroz vazduh da bih mogao da donesem konaćan sud.

sveštenici zapečatili vrata i ostavili grad na milost i nemilost pustinjskom pesku, niko nije kročio ovamo pre mene. To se videlo po slojevima prašine na podu, očuvanom kamenu na ulazu, žestini mrtvih čuvara i – ništa manje bitno – statueti koja je stajala na oltaru u dnu prostorije.

Bila je to vodena zmija, predstava Enkija, s velikim umećem izlivena u suvom zlatu. Bledo je svetlucala na svetlosti čarolije kojom sam osvetlio dvoranu, a njene oči od rubina zlokobno su me podsećale na žeravicu koja tinja u tami. Već sama umetnička izrada bila je od neprocenjive vrednosti, međutim bilo je tu još nečega. Statua je bila čarobna i na višim ravnima videla se neobična pulsirajuća aura.⁴

Odlično. Sve je u najboljem redu. Samo još da uzmem zmiju i mogu da idem.

„Izvinite, oprostite, pardon...” Ljubazno sam se gurao kroz mrtvace, ali sam povremeno morao da upotrebim i paklene vatre kako bih progoreo sebi prolaz. Pojavljivalo se sve više njih, samo su navirali iz niša duž zida. Kao da im nije bilo kraja... Međutim, ja sam imao telo mladića, a pokreti su mi bili brzi i sigurni. Uz nešto čarolija i snažnih udaraca, sve sam se više bližio oltaru...

A onda sam ugledao sledeću zamku.

Na četvrtoj ravni, svuda oko zlatne zmije visila je mreža i svetlucala smaragdnozelenom bojom. Niti su bile veoma tanke.

⁴ *Ravni*: sedam ravni postojanja, jedna iznad druge, nalik nevidljivim slojevima paus-papira. Prvu ravan čini sve u čvrstom svakodnevnom svetu, a ostalih šest otkrivaju skrivenu magiju svuda oko nas – tajne čarolije, prikrivene duhove i drevne, davno zaboravljene bajalice. Dobro je poznata činjenica da se inteligencija i kvalitet neke vrste mogu pouzdano proceniti na osnovu broja ravni koje njeni pripadnici vide. Na primer, najbolji điniji (poput mene) vide sedam ravni, folioti i đavolci višeg reda četiri, mačke dve, a vaši, pantljičare, ljudi i grinje vide samo jednu.

Čak sam ih i ja kao đini jedva primetio.⁵ Međutim, iako su izgledale tanano, nisam želeo da ih diram. Jedan od opštih principa kojih se uvek pridržavam jeste da izbegavam drevne sumerske zamke.

Zastao sam pred oltarom i dobro se zamislio. Postoje načini da se zamke onesposobe i ja sam ih naravno znao, samo mi je trebalo malo vremena i prostora.

U tom trenutku me je prekinuo iznenađan bol. Spustio sam pogled i ugledao jedno izuzetno gadno telo (koje je za života očigledno imalo mnoge kožne bolesti i kojem je mumificiranje možda čak i prijalno) koje se prišunjalo i zarilo zube u bit moje nadlaktice.

Kakva drskost! Ovome ću morati da posvetim posebnu pažnju. Zavukao sam slobodnu ruku u njegov grudni koš i ispalio malu detonaciju nagore. Taj potez nisam isprobao decenijama, ali me je rezultat oduševio, kao i uvek. Glava mu je izletela kao zapušač iz flaše šampanjca, udarila u tavanicu, dva puta se odbila o zidove i (uz naglo opadanje mog oduševljenja) otkotrljala se na zemlju pored oltara i uletela pravo u mrežu svetlucavih niti.

Kako sam samo blesav! Opustio sam se i počeo da se zabavljam, a usred sam važnog posla.

⁵ Naravno, prizivanja koja se okidaju, kakvo je i ovo, uvek su nevidljiva za smrtnike. Međutim, vremenom se blaga prašina hvata po nitima pa i na prvoj ravni izgledaju kao neka utvarna prikaza. Tako i ljudski lopovi dobrog vida imaju šansu da ih primete. Na primer, stari egipatski pljačkaš grobnica Sendi Nasilnik koristio je gomilu istreniranih slepih miševa da rasporedi svećice iznad određenih delova poda koji su mu izgledali sumnjivo. Tako je mogao da vidi jedva primetne senke koje su bacale linije prašine i da nezleđen prođe između zamki. Tako mi je bar ispričao pre nego što su ga ubili. Lice mu je delovalo iskreno, ali istrenirani slepi miševi... Pa, ne znam baš...

Sve ravni prodrmao je snažan potres. Ja ga nisam čuo mnogo glasno, ali verujem da ga na Drugom svetu nije bilo moguće ignorisati.

Nekoliko trenutaka sam stajao savršeno mirno: vitak mladčić, tamne kože u svetloj kecelji iznervirano je posmatrao uskovitlana vlakna raskinute mreže. Onda sam počeo da psujem na aramejskom, hebrejskom i nekoliko drugih jezika, skočio napred, pokupio zmiju s oltara i brzo odskočio unazad.

Besni nemrtvi su i dalje topotali za mnom: ne trepnuvši, prizvao sam naglu bujicu i oduvao ih s puta.

Oko oltara delići niti su prestali da se izvijaju. Sada su se velikom brzinom istezali i formirali nešto nalik na bazen ili portal na kamenom podu. Šta god to bilo, širilo se od izvrnute glave kostura. Lobanja je polako tonula u kovitlac, na neku drugu ravan postojanja, na neki drugi svet. Na trenutak je sve zastalo. Vrtlog je zablistao u bezbroj boja Drugog sveta koji se nazirao negde u daljini, zamagljen, kao da ga gledam kroz staklo.

Pod je zadrhtao. Nešto je dolazilo.

Brzo sam se okrenuo i procenio udaljenost do razbijenog dela tavanice kroz koji sam ušao. Pesak je u tankim mlazevima i dalje curio u prostoriju. Moj tunel se verovatno srušio pod težinom peska. Biće mi potrebno neko vreme da se probijem do površine, a to vreme u ovom trenutku nemam. Ovakva prizivanja putem zamki nikad ne traju dugo.

Oklevajući, okrenuo sam se prema portalu. Njegova površina se zatezala i opuštala. Odjednom su se pojavile dve velike ruke, sjajne, zelene i išarane venama. Kandžama su se uhvatile za kameni pod, s obe strane. Mišići su se zategli i pojavilo se telo koje kao da je izašlo iz najcrnijih noćnih mora. Glava je pomalo ličila na ljudsku⁶ i bila je okružena dugačkim crnim uvojcima. Gornji deo tela stvorenja izgledao je kao da je isklesan od nekakve zelene materije. Međutim, donji delovi

njegovog tela izgledali su kao da su nasumično nabacani. Noge su mu bile veoma mišićave i ličile su na šape zveri, možda lava ili nekog drugog većeg predatora, ali su se završavale orlovskim zakrivljenim kandžama. Zadnjica monstruma srećom je bila umotana u kecelju, ali iz jednog procepa je virio dugačak i zlokoban škorpijin rep.

Napregnuto sam čekao da se posetilac izvuče iz portala i uspravi. Negde iza nas, poslednji gmizavi mrtvaci potpuno su se primirili.

Stvorenje je imalo lice sumerskog vladara: koža mu je bila maslinasta, a crte lepe, okružene crnom kosom uvijenom pomoću blistavih prstenova. Usne su mu bile pune, a četvrtasta brada nauljena. Međutim, njegove oči su ličile na crne rupe izdubljene u mesu. A gledao je pravo u mene.

„Bartimeju... Jesi li to ti? Nisi valjda upao u moju zamku?”

„Zdravo, Nabaše. Nažalost, jesam.”

Biće je proteglo svoje ogromne ruke tako da su mišići zapucketali. „Dobro, ali zašto si to uradio? Znaš šta sveštenici kažu za provalnike i lopove? Da će napraviti vence od tvoje utrobe. To jest, neće oni, već ja...”

„Sveštenici su zaboravili na ovo blago do sada, Nabaše.”

„Nisu valjda?” Prazne duplje su se osvrnule po hramu. „Pa jeste sve malo prašnjavo. Je l' prošlo mnogo vremena?”

„Više nego što misliš.”

„Ali, ja i dalje imam zadatak, Bartimeju. Ne mogu da se izvučem. *Dok stoji kamen na kamenu i naš grad postoji...* Znaš kako to ide.” Rep škorpije je suvo zazvečao, a iznad monstrumovog ramena pojavila se sjajna crna žaoka. „Šta to nosiš? Nisi valjda uzeo svetu zmiju?”

„Nešto čime ću se pozabaviti kasnije, kad završim s tobom.”

⁶ Eto, vidite kako odvratni možete da budete? Bljak.

„Oh, odlično. Uvek si bio brbljivac, Bartimeju, i uvek si se pravio da si bolji nego što jesi. Mislim da nikad niko nije toliko često bičevan. Kako si samo uvek umeo da iznerviraš ljude.” Sumerski plemić se nasmešio i otkrio dva reda oštrih zuba. Malo je pomerio zadnje noge i zabio kandže u kamen. Video sam kako mu se tetive naprežu, kao da se sprema na skok. Nisam skidao pogled s njih. „Kog gospodara trenutno nerviraš?” – upitao me je Nabaš. „Pretpostavljam nekog Vavilonca? Oni su bili u priličnom usponu, ako se dobro sećam. A uvek su želeli Eriduovo zlato.”

Tamnooki mladić je provukao ruku kroz kovrdžavu kosu. Nasmešio sam se. „Kao što rekoh, prošlo je mnogo više vremena nego što misliš.”

„Pa, malo ili mnogo, nema veze”, tiho je rekao Nabaš. „Ja imam svoja naređenja. Sveta zmija ostaje ovde u srcu hrama, a čovek nikad ne sme doznati za njene moći.”

Nikad ranije nisam čuo za tu zmiyu. Meni je ona izgledala kao obična drangulija oko koje su se stari gradovi gložili, zlatni kičeraj. Međutim, nije loše saznati šta tačno kradeš.

„Moći?” – upitao sam. „Kakve moći?”

Nabaš se zakikota. U njegovom glasu sam osetio prizvuk melanholije. „Nije važno. Ona sadrži elementala koji ispušta mlazeve vode iz usta kad se zavrne rep. Sveštenici su je iznosili u vreme suše da bi ohrabрили ljude. Ako se dobro sećam, ima i dve-tri mehaničke zamke osmišljene da uplaše pljačkaše koji pokušaju da izvuku smaragdne držače ispod njenih kandži. Pogledaj, ispod svake postoji mali okidač...”

Napravio sam grešku. Uljuljkan tihim Nabašovim glasom, bacio sam kratak pogled na zmiyu koju sam nosio u rukama, da vidim sićušne okidače...

A upravo to je i hteo.

Tačno u trenutku kad sam skrenuo pogled, noge zveri su se napregle. Nabaš je nestao za tren oka.

Bacio sam se u stranu baš u trenutku kad je kamen na kojem sam stajao prepolovljen udarcem repa sa žaokom. Bio sam dovoljno brz da izbegnem rep, ali ne i da se udaljim od njegove snažne ispružene ruke: ogromna zelena pesnica udarila me je po nozi dok sam se kotrljao kroz vazduh. Taj udarac, kao i dragoceni predmet u mom zagrljaju, sprečili su me da primenim uobičajeni elegantni potez koji izvodim u takvim situacijama.⁷ Umesto toga, bolno sam se otkotrljao preko razbacanih kostura i nespretno se uspravio.

Nabaš se u međuvremenu podigao na zadnje noge. Okrenuo se prema meni, pognuo, zagrebao zemlju ljudskim rukama i ponovo skočio. A ja? Ja sam ispalio čin grčenja prema plafonu iznad glave. Ponovo sam odskočio, opet je škorpijin rep razbio kamene ploče, međutim, ovog puta Nabaš nije uspeo da me udari jer je cela tavanica pala na njega.

Petnaest vekova skupljenog pustinjskog peska ležalo je na zakopanom hramu, tako da je uz razlomljeni kamen došao i lep bonus: ogroman srebrnasto-smeđ vodoskok koji se ubrzo pretvorio u bujicu i sahranio Nabaša ispod nekoliko tona peska.

U nekoj drugoj situaciji, malo bih se zadržao da veselo kličem nad pobeđenim protivnikom, ali znao sam da ga to neće predugo zadržati. Vreme je da idem.

Iz mojih ramena pomolila su se krila. Odaslao sam još jednu detonaciju da malo raščistim put i proleteo kroz tavanicu i kišu peska prema noćnom nebu.

⁷ Vrdavi kolut preko glave™ ©, itd., Bartimej iz Uruka, oko 2800. godine. pre nove ere. Često je podražavan, ali nikad prevaziđen. Slavno je ovekovеčen na jednom crtežu iz grobnice Ramzesa III, iz perioda Novog kraljevstva – da, to sam ja u pozadini *Posvećenja kraljevske porodice pred bogom Ra*, kotrljam se iza faraona.

3

Već je uveliko svitalo kad sam se vratio u Jerusalem. Vrhovi čarobnjačkih kula bili su obasjani ružičastom svetlošću, a kupola Solomonove bele palate blistala je kao sunce.

Malo niže, pored Kidronske kapije, starčeva kula i dalje je bila u senci. Doleteo sam do prozora na spratu ispred kojeg je visilo bronzano zvono i pozvonio jednom, kao što mi je naređeno. Moj gospodar je zabranio robovima da ulaze nenajavljeni.

Eho je utihnuo. Održavao sam se u hladnom jutarnjem vazduhu širokim zamasima krila. Lebdeo sam, čekao i posmatrao kako pejzaž polako oživljava. Dolina je bila tiha, nalik na more izmaglice kroz koje je put zavijao da bi na kraju potpuno iščezao. Prvi radnici su se pomaljali kroz kapiju i tim putem išli ka poljima. Hodali su sporo i, još pospani, spoticali se o oštro kamenje. Na višim ravnima sam ugledao nekoliko Solomonovih špijuna kako ih prate – folioti su jahali ujarmljene volove, a sjajne zunzare i đavolci lebdeli su na vetru oko njih.

Prošlo je više minuta dok se najzad nisam trgnuo kao da mi celo telo probada hiljadu vrhova kopalja, što je osećaj koji uvek najavljuje čarobnjačko prizivanje. Sklopio sam oči, prepustio se i trenutak kasnije našao u toploj odaji svog gospodara.

Odahnuo sam kad sam video da je matori već odeven, iako je rana zora. Hram pun nemrtvih je jedna stvar, a izborani, neobučeni starac nešto sasvim drugo. Međutim, spremno je stajao u krugu, a kao i ranije, svi pečati i rune bili su na svom

mestu, bez i najmanje greške. Sveće od kozje masti gorele su oko njih, a lončići s ruzmarinom i tamjanom obasipali su me slatkastim smradom. Stajao sam u središtu pentagrama i strpljivo posmatrao gospodara. U vitkim rukama držao sam zmiju.⁸

Čim sam se stvorio, shvatio sam koliko je želi, i to ne za Solomona, već za sebe. Razrogačio je oči, a lakomost je zablistala u njima kao nekakva uljasta koprena koja mu je mutila vid.

Neko vreme me je samo ćutke gledao. Polako sam pomerio zmiju tako da je obasja svetlost sveća i okrenuo je da jasno može da vidi oči od rubina i smaragde u zmijskim kandžama.

Kad je progovorio, glas mu je bio grub i gramziv. „Otišao si u Eridu?”

„Otišao sam, kao što mi je naređeno. Iskopao sam ulaz u hram. U njemu sam pronašao ovo.”

Oči su mu blesnule. „Daj mi zmiju.”

Na trenutak sam oklevao. „Da li ćeš me otpustiti kao što si obećao? Služio sam ti verno i dobro.”

Lice starca se zgrčilo od gneva. „Kako se usuđuješ da me ucenjuješ? Daj mi taj predmet, demonu, inače, kunem se svojim tajnim imenom, spržiću te paklenom vatrom⁹ ovog časa!”

⁸ Ponovo sam odabrao oblik devojke da bih održao kontinuitet, ali i zato što sam znao da ona nervira mog gospodara. Iz iskustva znam da većini čarobnjaka može da bude neprijatno ako odabereš određeni lik. Doduše, to se ne odnosi i na visoke sveštenike boginje Ištar iz Vavilona. Ištar je bila boginja ljubavi i rata, tako da se njeni čarobnjaci nisu previše potresali zbog lepih devojaka ili odvratnih čudovišta. To je, nažalost, eliminisalo skoro ceo moj repertoar.

⁹ *Paklena vatra*: brza i bolna kazna. U kasnijim periodima, posebno nakon izmena Zarbustibala iz Jemena, postala je poznatija kao sparšujuća vatra. To je zapravo najgora vrsta kazne za duhove koji jednostavno odbiju da izvrše naređenja gospodara i mahom smo upravo zbog nje uvek tako poslušni.

Izbuljio je oko, vilica mu je drhtala, a na njegovim tankim usnama ugledao sam belu penu.

„U redu”, rekao sam. „Pazi samo da je ne ispustiš.”

Bacio sam statuu iz jednog kruga u drugi. Čarobnjak je ispružio ruke. Ne znam da li zato što je imao samo jedno oko ili se suviše tresao od pohlepe, ali pogrešno je procenio daljinu. Prsti su mu se zapetljali u pokušaju da uhvati zmiju; ona se odbila od njih i zakotrljala prema ivici kruga. Starac je vrisnuo, bacio se za njom i stegnuo je uz svoje izborane grudi.

Malo je nedostajalo da to bude i poslednji pokret koji će napraviti u životu. Da su mu makar i vrhovi prstiju prešli ivice kruga, izgubio bi svu zaštitu i bio prepušten meni na milost i nemilost. Međutim, ostao je u okviru kruga (za dlaku) i prelepa devojka, koja je na trenutak postala *neznatno* viša i čiji su zubi bili *malčice* duži i oštiri nego minut ranije, vratila se u središte kruga razočarana lica.

Starac ništa od toga nije primetio. U središtu pažnje bilo mu je samo dobijeno blago. Dugo je prevrtao zmiju u rukama, kao zla matora mačka koja se igra ulovljenim mišem. Divio se izradi i maltene balavio od zadovoljstva. Nisam to mogao dugo da izdržim. Nakašljao sam se.

Čarobnjak je podigao pogled. „Šta je bilo?”

„Dobio si što si tražio. Solomon će te sigurno bogato nagraditi. Pusti me da idem.”

Zakikotao se. „Ali, Bartimeju, ti si tako talentovan za ova-kve poslove! Nisam siguran da mogu da pustim tako veštog lopova da ide... Sačekaj malo. Moram da ispitam ovaj *zanimljivi* uređaj. Vidim da pod kandžama ima neke šarke... Pitam se čemu one služe.”

„Zar je bitno?” – upitao sam. „Ionako ćeš dati zmiju Solomonu, zar ne? Pusti njega da je ispituje.”

Mrko me je pogledao. Nasmehio sam se, okrenuo prema prozoru i zagledao u nebo gde su se već nazirale prve jutarnje patrole. Kružile su na velikoj visini i ostavljale tanak ružičasti trag pare i sumpora u vazduhu. Dobro su izgledale, ali je to ipak bila samo predstava za zastrašivanje potencijalnih neprijatelja. Jer ko bi se zaista usudio da napadne Jerusalim dok Solomon ima prsten?

Pustio sam čarobnjaka da neko vreme razgleda zmiju. Još zagledan u prozor, obratio sam mu se posle nekoliko trenutaka: „Mislim da bi se Solomon strašno naljutio ako bi neki od njegovih čarobnjaka zadržao predmet takve moći. A sad bi stvarno mogao da me oslobodiš.”

Gospodar me je pogledao ispod oka. „Ti znaš šta je ovo?”

„Ne znam.”

„Ali znaš da je moćno?”

„Čak bi i *đavolku* to odmah bilo jasno. Ali da, zaboravio sam – ti si samo čovek. Ne možeš da vidiš auru koja ga obasjava na sedmoj ravni... Međutim, čak i tako, ko bi stvarno to znao? Verovatno je u Eriduu napravljeno mnogo sličnih zmijolikih statua. Možda ovo nije ona prava.”

Starac se obliznuo. Radoznalost je nadvladala oprez. „Koja prava?”

„To nije moja stvar, a nije ni tvoja. Ja samo stojim ovde i ćutim, baš kao što si mi naredio.”

Gospodar je opsovao. „Povlačim to naređenje! Govori!”

„Neću!” – uzviknuo sam i podigao ruke. „Znam ja kakvi ste vi čarobnjaci i uopšte ne želim u to da se mešam! S jedne strane je Solomon s onim užasnim i groznim prstenom, a s druge si ti sa... sa...” Devojka se stresla kao da joj je iznenada postalo hladno. „Našao bih se između dve vatre, a to se sigurno ne bi dobro završilo.”

Sa čarobnjakovog ispruženog dlana počela je da seva plavičasta vatra. „Neću da čekam više ni sekunde, Bartimeju. Reci mi šta je ovaj predmet ili ću te zveknuti pesnicom pravo u bit.”

„Ne bi valjda udario ženu!”

„Govori!”

„U redu, ali ništa ti to neće značiti. Ovaj predmet pomalo liči na Veliku zmiju s kojom su drevni vladari Eridua osvajali gradove u dolini. U tom blagu bio je zatočen moćan duh koji je obavezan da ispuni naređenja svog gospodara”

„A ko je njegov gospodar?”

„Pa valjda vlasnik zmije. S demonom se stupa u kontakt kad se pritisne tajni prekidač.”

Čarobnjak me je neko vreme ćutke posmatrao. Zatim je progovorio: „Nikada nisam čuo tu priču. Lažeš.”

„Pa naravno. Ja sam demon, to mi je u krvi. Jednostavno zaboravi na zmiju i odnesi je Solomonu.”

„Neću.” Starčev glas bio je tvrd i odlučan. „Evo ti je.”

„Šta?” Već je bilo kasno. Bacio je zmiju u drugi pentagram gde ju je devojka sumnjičavo podigla.

„Zar zaista misliš da sam ja idiot, Bartimeju?” – uzviknuo je moj gospodar i zateturao se smežuranim stopalima po mermernom podu. „Sigurno si strpljivo planirao kako ćeš me prevariti ovim glupim trikom. Hteo si da me navedeš da aktiviram uređaj i nadao se da će to biti moj kraj! E pa, ja nemam nameru da pritisam nijedan od ovih prekidača. To ću prepustiti *tebi*.”

Devojka je zatreptala krupnim smeđim očima i zagledala se u čarobnjaka. „Slušaj, ovo stvarno nije neophodno...”

„Poslušaj me!”

S velikim oklevanjem podigao sam zmiju i zagledao se u smaragde pod njenim kandžama. Bilo ih je tri. Izabrao sam jedan i lagano ga pritisnuo. Začulo se zujanje. Zmija se odmah aktivirala i moju bit je potresao kratak ali snažan električni

udar. Dugačka, bujna kosa devojke nakostrešila se kao četka za toalet.

Čarobnjak je prasnuo u smeh. „Planirao si da se to desi meni, zar ne?” – kikota se. „Neka ti ovo bude lekcija. Sad pritisni i sledeći!”

Pritisnuo sam drugi smaragd. Pokrenula se grupa skrivenih zupčanika i poluga, a nekoliko zlatnih krljušti zmije se podiglo i ispustilo tračke crnog dima. Kao i u slučaju prve zamke, dugi vekovi neaktivnosti oslabili su mehanizam i lice mi je samo malo zagaravljeno.

Gospodar se veselo zateturao. „Sve bolje i bolje”, graknuo je. „Pogledaj se na šta ličiš! I treći?”

Treći smaragd je očigledno napravljen tako da ispusti mlaz otrovnog gasa, ali je posle svih tih godina iz njega izašao samo bledunjavi zeleni oblak neprijatnog mirisa.

„Dobro, zabavio si se”, uzdahnuo sam i ponovo podigao zmiju. „Sad me otpusti ili pošalji negde ili radi šta god želiš. Ali, ostavi me na miru, dosta mi je svega ovoga.”

Međutim, zdravo čarobnjakovo oko je blesnulo. „Ne tako brzo, Bartimeju!” – namršteno je rekao. „Zaboravio si na rep.”

„Ne vidim...”

„Zar si ćorav? I tu postoji jedna bravica. Pritisni je, molim te.”

Oklevao sam. „Nemoj više. Dosta je bilo.”

„Nije, Bartimeju. „Možda je to ‘tajni prekidač’ koji si pomenuo. Možda ćeš najzad upoznati tog ‘moćnog duha’ iz legende.” Starac se okrutno nasmešio i prekrstio koščate ruke. „A još verovatnije je da ćeš još jednom otkriti kako to izgleda kad se neko suprotstavlja mojoj volji! Hajde, ne oteži. Pritisni rep!”

„Ali...”

„Naređujem ti da ga pritisneš!”

„Pa dobro.” To sam čekao sve ovo vreme. Uslovi svakog prizivanja uvek uključuju dodatne odredbe koje duha sprečavaju da direktno povredi čarobnjaka koji ga je prizvao. To je prvo i

osnovno pravilo svih čarolija od Ašura do Abisinije. Naravno, navođenje gospodara na nesreću pažljivo biranim rečima je nešto drugo, kao i napad ako on slučajno izađe iz kruga ili pogreši u bajalici. Međutim, direktno ugrožavanje života nije moguće. Jednostavno, ne smete da se suprotstavite gospodaru osim ako vam on direktno, glasno izgovorenim rečima, to ne naredi. A na moju sreću, ovog puta se upravo to desilo.

Iskrenuo sam zlatnu zmiju i iskrivio joj rep. Kao što sam i pretpostavio, Nabaš me nije lagao¹⁰, a vodeni elemental¹¹ zarobljen u zmiji nije propao od starosti kao drugi mehanizmi. Iz zmijinih otvorenih usta pokuljala je blistava, pulsirajuća bujica vode, svetlucava pod zracima jutarnjeg sunca. Pošto sam, sasvim slučajno, statuu okrenuo direktno prema čarobnjaku, mlaz je preleteo prostor između nas i pogodio matorog osobnjaka pravo u grudi. Voda je tekla pod tolikim pritiskom da ga je podigla s poda, iznela iz kruga i oterala gotovo do druge strane sobe. Možda daljina koju je prešao i nije bila mnogo velika, međutim za mene je najvažnije bilo to što je izašao iz zaštitnog kruga. Još pre nego što je uz pljusak pao na leđa, veze oko mene su prsle i mogao sam slobodno da se krećem.

¹⁰ Iako ponekad volimo da se šegačimo kad razgovaramo s ljudima, mi duhovi višeg reda gotovo uvek govorimo istinu kad se obraćamo jedni drugima. Nažalost, bića nižeg reda nešto su manje civilizovana, folioti katkad umeju da budu nervozni i izazivaju svađe, a đavolci naprosto uživaju u pričanju potpunih gluposti.

¹¹ *Elemental*: većina duhova u svojoj biti ima dva ili više od četiri elementa (na primer, da ne navodimo imena, najbolji điniji su savršeno uravnotežena bića od vatre i vazduha). Međutim, duhovi koji su sačinjeni samo od jednog elementa – vazduha, zemlje, vatre ili vode – zovu se elemental i predstavljaju zasebnu vrstu. Oni nemaju nimalo elegancije ili šarma zbog kojeg su neki od nas tako fascinantni, ali to zamenjuju tupom, sirovom snagom.

Mlada lepotica je bacila zmiju na pod. Iskoračila je iz nacrtanog pentagrama. Čarobnjak je oduvan na drugu stranu prostorijske. Bespomoćno je ležao i praćakao se kao riba na suvom.

Devojka je prošla pored sveća od kozje masti koje su se istog trenutka sve odjednom ugasile. Kad joj je stopalo prošlo pored činije začaranog bilja, malo ružmarina se prosulo na njenu kožu i opeklo je. Devojka se nije ni osvrnula. Njene krupne tamne oči bile su zalepljene za čarobnjaka koji je nekako uspeo malo da podigne glavu i vidi šta mu se sprema.

Iako moka i povređen, morao je da uloži i poslednji napor. Podigao je drhtavu ruku i usmerio je prema meni. Usne su mu se micale i uspeo je da promuca jednu reč. Iz njegovog kažiprsta izletelo je čarobno koplje koje probada bit. Devojka je samo odmahнула rukom i munja u obliku koplja je eksplodirala u vazduhu i nasumično se rasula po zidovima, podu i plafonu. Jedna iskra je izletela kroz najbliži prozor, odlebdela do ulice i preplašila seljake u daljini.

Devojka je stigla do čarobnjaka i ispružila ruke. Kao da su joj se i nokti, ali i sami prsti izdužili.

Starac je podigao pogled prema meni. „Bartimeju...”

„Jeste, tako se zovem”, rekao sam. „Hoćeš da ustaneš ili da ja dođem do tebe?”

Odgovorio mi je nešto potpuno nepovezano. Mlada lepotica je slegnula ramenima. Ogolila je zube i bacila se na njega. Svi dalji zvuci koje je pokušao da izusti, brzo su prigušeni.

Tri đavolka stražara, verovatno privučena podrhtavanjem ravni, stigla su baš kad sam završio s njim. Razrogačili su oči i zbunjeno se stisli na simsu dok je vitka, mlada žena ustajala. Sad je ostala potpuno sama u sobi, a oči su joj blistale u tami dok se okretala da se suoči s njima.

Đavolci su aktivirali alarm, ali je već bilo prekasno. Vazduh iznad nje se uzburkao, a lepotica se nasmešila i mahnula u

znak oprostaja – đavolcima, Jerusalimu, svom posljednjem ropstvu na Zemlji. Bez reči je nestala.

To je bio kraj starog čarobnjaka. Zajedno smo proveli dosta vremena, ali nikad nisam saznao njegovo ime. Međutim, pamtim ga s naklonošću. Bio je blesav, pohlepan, nesposoban i mrtav. Gospodar kakav se samo poželeti može.